

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 22

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. — Рівне: РДГУ, 2002. — 207 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 27.09.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 3.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

VII. Прибирання робочих місць.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Веремійчик І.М. Майструй і твори. – К.: Освіта, 1998.*
2. *Міщенко І.Т. Умілі руки: 3 клас. – К.: Рад. школа, 1990.*
3. *Міщенко І.Т. Умілі руки: 4 клас. – К.: Рад. школа, 1998.*
4. *Програми середньої загальноосвітньої школи: 1-4 (1-3) класи. – К.: Бліц, 1997.*
5. *Хорунжий В.І. Практичні роботи в навчальних майстернях. – К.: Вища школа, 1989.*
6. *Шутяк В.Г. Методика трудового навчання в початкових класах. – Рівне, 2001.*
7. *Рожнев Я.А. Методика трудового обучения с практикумом в учебных мастерских. – М.: Просвещение, 1988.*

Одержано редакцією 05.09.2002.

УДК: 372.07

Ю. В. КИРИЛЬЧУК

ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ КРЕСЛЯРСЬКО – ГРАФІЧНИХ НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ З ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.

Як відомо, до даної категорії належать, перш за все, навички читання графічних рисунків, аксонометричних зображень креслень деталей, кінематичних схем, а також обернені дії. Не дивлячись на очевидні відмінності предметного змісту ці навички мають стійку психологічну властивість: всі вони формуються і функціонують на основі просторової уяви. Хоча ці навички і не можна віднести до загальношкільних, але їх широке значення очевидне, адже графічна підготовка у загальноосвітній школі є важливою складовою частиною політехнічної освіти учнів. Їй належить чільне місце у формуванні особистості школяра. Проте, незважаючи на свою важливість, стан графічної підготовки школярів не можна вважати задовільним. Про це свідчить багаторічний аналіз рівня знань і вмінь випускників шкіл з основних питань креслення. Виходячи з цього виникає проблема вдосконалення креслярсько-графічних навичок в учнів і на заняттях з трудового навчання у старших класах. Одним з його профілів є автосправа. Формування визначених вище знань і умінь в учнів на заняттях з автосправи вимагає відповідних методів навчання.

З метою ліквідації формалізму у знаннях учнів з креслення при вивченні будови деталей, вузлів та механізмів доцільно залучати учнів до читання їх схем та креслень. Як правило, такі креслення (а це, в основному, складальні та робочі креслення, технічні рисунки) є у підручниках з автосправи та на плакатах. Всі вони містять розрізи та додаткові вигляди. Тому перед їх читанням доцільно поставити учням ряд таких запитань: Що таке розрізи? Які бувають розрізи? Які ви знаєте правила побудови розрізів? Що таке аксонометрична проекція? Що таке технічний рисунок? Відповіді на такі запитання учні можуть дати, адже вони вже вивчали креслення. Після такої підготовчої роботи вчитель повинен прочитати разом з учнями за допомогою плаката будову та розглянути принцип роботи механізму чи вузла, який вивчається. На наступному етапі вчителю доцільно організувати самостійну роботу з читання відповідних креслень та схем

деталей чи вузлів. Великий ефект при цьому дає поєднання такої роботи з читанням підручника у якому такі креслення наведені.

Даючи завдання на вивчення будови деталі чи вузла необхідно ставити перед учнями запитання, відповіді на які учні повинні дати лише вивчивши його будову і принцип дії за кресленням наведеним у підручнику чи на плакаті. Це може стосуватись конструктивних особливостей деталі, вузла. Обов'язковою умовою формування умінь читати креслення даних деталей є завдання такого типу: знайти таку деталь на самому кресленні і на агрегаті.

При проведенні лабораторно-практичних робіт можна ставити учням завдання на побудову креслень деталей, які входять у механізм, який вивчається. При чому це повинні бути нескладні деталі, а учні повинні дотримуватись правил побудови креслень визначених стандартами.

Іншим випадком є вміння читати кінематичні схеми, а також схеми роботи окремих систем та вузлів. Ця навичка займає значне місце у професійній підготовці старшокласників. Вона є важливим компонентом оволодіння основами авто -, тракторної справи, механічної обробки матеріалів, необхідною умовою розвитку їх конструкторсько-технологічних знань і умінь та технічних здібностей. Можна виділити кілька етапів формування таких умінь.

На початковому етапі формування таких умінь необхідно так побудувати навчальний процес, щоб учні мали можливість вивчати окремі елементи кінематичних схем, умовні позначення різних деталей, з'єднань і передач, а також їх призначення. На наступному етапі розглядається взаємодія окремих елементів механізму, передача обертового моменту тощо. На третьому етапі учнів залучають до виконання практичних завдань такого типу: користуючись відповідними кінематичними схемами виконати монтажні-демонтажні роботи. Доцільно там, де це можливо, застосувати запитання і задачі, які вимагають читання кінематичних схем. Це актуально при вивченні будови і принципу роботи кривошипно-шатунного механізму, газорозподільного механізму двигуна внутрішнього згорання, трансмісії автомобіля (зчеплення, коробки передач, головної передачі і механізму диференціала, ведучих мостів). При чому, застосувати такі завдання можна як при вивченні нового матеріалу, так і при його закріпленні. Особливо ефективні такі завдання в змісті лабораторно-практичних робіт. Прикладом таких завдань будуть наступні:

- знайти на кінематичній схемі деталі (перелік яких привести), а потім знайти ці деталі на відповідному вузлі чи механізмі;
- знайти деталі (перелік яких навести) на відповідному вузлі чи механізмі, а потім відмітити їх на кінематичній схемі відповідного механізму;
- прослідкувати і описати послідовність передачі обертового моменту на кінематичній схемі. Особливо доцільне таке завдання при вивченні будови і принципу дії коробки передач автомобілів;
- накреслити кінематичну схему простого механізму;
- за кінематичною схемою скласти механізм.

Ефективними при формуванні навичок читання і побудови кінематичних схем є застосування проблемних методів навчання. Наприклад, при вивченні кривошипно-шатунного механізму учням пропонують таке завдання: потрібно побудувати кінематичну схему механізму, деталі якого виконують наступні функції: циліндр спрямовує рух поршня; картер є опорою кривошипно-шатунного механізму; поршень сприймає тиск газів; шатун з'єднує поршень з кривошипом; колінвал перетворює силу тиску газів на поршень у обертовий момент; палець з'єднує поршень і шатун; вкладиші знижують тертя у підшипниках. Аналогічні

завдання-вправи можна застосувати і при вивченні будови інших механізмів. При чому основною умовою тут виступає диференційований підхід до змісту таких завдань у залежності від рівня знань і вмінь учнів класу.

Особливий інтерес у формуванні графічних навичок становлять і задачі на до - і переконструювання з метою зміни конструкції деталі чи механізму для покращення функціональних чи технологічних їх властивостей. Приклад такої задачі, яку можна застосувати при вивченні кривошипно-шатунного механізму, наведено на рис.1.

При вивченні будови і принципу дії трансмісії, рульового керування можна застосувати задачі типу “проблемний ящик”. Наприклад: потрібно накреслити кінематичну схему передачі, яка б дозволила валам, зображеним на рисунку, обертатись у вказаних напрямках (див. рис. 2.).

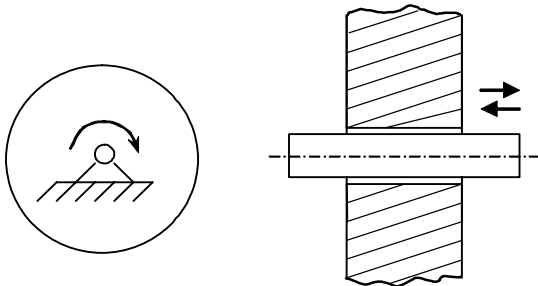

Рис. 1.

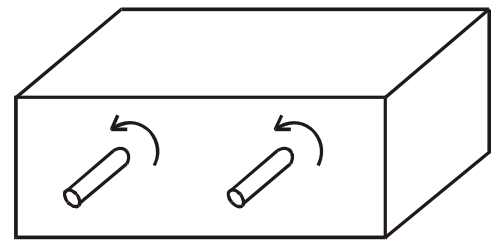

Рис. 2.

Як показує педагогічна практика описані методи доцільно застосовувати систематично та у комплексі, не віддаючи переваги якомусь одному із них. Індивідуальний добір таких завдань сприяє усуненню формалізму у знаннях учнів, сприяє свідомому формуванню креслярсько-графічних навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гильбух Ю.З., Верещак Є.П. Психология трудового воспитания школьников. – К.: Рад. шк., 1987. – 255с.
2. Кирильчук Ю.В. Вправи на заняттях з автосправи як засіб індивідуалізації процесу навчання студентів. //Збірник наукових праць. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Вип. 15 – Рівне РДГУ, 2001. – С. 82-85.
3. Лощанов К.А. Устройство автомобиля. Методическое пособие. – К.: Вища школа, Главное изд-во, 1988. – 240с.
4. Методика викладання креслення у школі. Посібник для вчителя /За ред. А.П. Верхоли – К.: Рад. шк., 1989. – 128с.
5. Сидоренко В.К. Графічна підготовка школярів: проблеми і завдання. //Трудова підготовка в закладах освіти України. – №1. – 1995. – С. 32-33.

Одержано редакцією 10.09.2002.

УДК: 37. 035. 3: 613
ХОРОНЖЕВСЬКИЙ

О. М

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ГІГІЄНИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
УЧНІВ
В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗМІСТ

<i>Миколі Сергійовичу Янцуру — 50 років</i>	3
Янцур М. С. Науково-теоретична підготовка спеціалістів з професійної орієнтації учнівської молоді і незайнятого населення	6
Сидоренко В.К., Яровий К.О. Функції моделювання у педагогічній діяльності	16
Войтко А.І. До питання професійного самовизначення підлітків в сучасних умовах.....	20
Дещенко О.М. Аналіз теоретичних основ мотивації школярів у їх професійному самовизначенні	23
Павелків О.М. Формування професійних інтересів старшокласників у процесі факультативних занять.....	27
Коломієць М.Б. Мотиваційно-ціннісні аспекти вибору професії вчителя трудового навчання	31
Давидович В.О. Методологія і методи дослідження соціально-професійного зростання молодих робітників-випускників ПТУ	34
Шуťак В.Г. Робота з пластмасами в початкових класах.....	38
Кирильчук Ю.В. Формування у старшокласників креслярсько-графічних навичок на заняттях з професійного навчання.....	41
Хоронжевський О.М. Теоретичні засади формування основ гігієнічної культури учнів в процесі трудової підготовки	43
Сиротенко Т.А., Погорєлова Т.Г. До питання визначення витрат часу на вивчення розділу „Руководілля”.....	46
Щетина Н.П. Психологічні основи графічної діяльності у процесі читання та виконання креслень.....	49
Козяр М.М., Дєєв С.С., Янцур М.С. Дидактичні основи застосування нових інформаційних технологій в графічній підготовці студентів.....	53
Білевич С.В. Історичні передумови інтеграції нарисної геометрії та креслення як навчальних предметів вищого навчального закладу освіти	58
Сингаївський Д.В. Удосконалення змісту підготовки студентів до керівництва технічною творчістю учнів	62
Галатюк Ю.М. Дидактичні механізми організації творчої пізнавальної діяльності.....	65
Бєлошицький О.О. З історії руху юних техніків Київщини	70
Канцємал П.П. Реалізація творчого підходу до оздоблення виробів засобами гравірування в гурткової роботі з учнями	74
Кардаш Н.В. Проблеми фахової підготовки вчителів трудового навчання з народних ремесел.....	76
Титаренко В.П. Естетичне виховання студентів педагогічно-індустріального факультету засобами декоративно-прикладної творчості	79
Стєшенко В.В. Особливості державної атестації випускників вищих педагогічних навчальних закладів освіти в умовах ступеневої освіти	82
Романюк І.М. Модульно-рейтинговий підхід до процесу підготовки військових спеціалістів	86
Кошелєв О.Л., Піддубна Н.Г. Удосконалення навчального процесу в педагогічному вузі шляхом формування в студентів процедур і операцій творчої пізнавальної діяльності	91
Лучкіна Л.В. Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів технічного фаху засобами художньої літератури	95
Задорожна Л.В. Обґрунтування педагогіки як науки та мистецтва в педагогічних працях М.І. Дємкова.....	98
Зінченко Н.А. Критерії вивчення рівня сформованості елементів національної свідомості та патріотичного досвіду дитини	101
Сілкова Е.О. Внесок українських вчених в розробку особистісно-орієнтованих моделей навчання	108
Осницька Т.Р. С.Я. Дем’янчук про виховання учнівської молоді в душі миру і взаєморозуміння.....	111
Гавриш Н.В. Словесна творчість як компонент художньо-мовленнєвої діяльності дітей в контексті використання синтезу мистецтв	113
Янцур Л.А. Ознайомлення дошкільників з творами образотворчого мистецтва.....	117
Бондарик М.В. Перші кроки в мистецтві	124
Крайнова Л.В. До проблеми інтелектуального та мовленнєвого розвитку дошкільників засобами екологічного виховання.....	127
Бондаренко Н.Б. Шляхи виховання основ духовних цінностей у старших дошкільників у сім’ї.....	132
Корякіна І.В. Особливості підготовки ліворуких дітей шостого року життя до навчання письма	135
Корєнева І.М. Індивідуалізація навчання – як необхідна умова розвитку спостережливості молодших школярів у процесі вивчення природничого матеріалу.....	140
Журба Л.В. Особливості змісту навчання іноземної мови як другої спеціальності у вищих педагогічних закладів освіти.....	143
Гордій Н.М. Розвиток жіночої освіти в педагогічній журналістиці ХІХ століття.....	148
Загородня Л.П. Розвиток й удосконалення техніки мовлення майбутніх вихователів дошкільного закладу в процесі вивчення курсу "Основи педагогічної майстерності"	154
Чернюшок О.В. Проблема інтеграції теоретичних знань з кольорознавства в практичну діяльність студентів спеціальності “Декоративно-прикладне мистецтво”	159
Пермінова С.О., Хорова педагогічна думка в ХVІІ ст. і «Музикійська грамати́ка» М. Ділецького	162
Шолудько Н.Г. Виховна роль аматорських об’єднань у структурі молодіжного дозвілля.....	167

Димченко С.С. Вплив ідей А. Штогаренка на формування першого українського камерного ансамблю баяністів	169
Тишик О.А. Прогресивна педагогічна думка другої половини XIX століття про необхідність підготовки вчителів співів для народної школи.....	172
Столярчук Б.Й. “Троїста музика” і її роль в українській інструментальній музиці	175
Терлецький М.М. Метроритм і графіка у процесі навчання музиканта-духовика	179
Крусь О.П. Народнопісенна творчість волинського краю: традиції, історія.....	185
Фарина М.П. До питання становлення української вокальної педагогіки.....	188
Ярмак Т.М. Інтерпретація фортепіанних творів В.А. Моцарта	190
Хилюк Н.Ф. Теоретико-педагогічні передумови музично-естетичного виховання в Україні	195
Хижко О.В. До проблеми формування навичок естрадно-джазового музикування у студентів музичних училищ	197
Відомості про авторів	203

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 22

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Курченко Н.Б.
Комп'ютерна верстка Хом'як О.Л.

Здано до набору 18.07.2002 р. Підписано до друку 27.09.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 28,72. Обл. вид. арк. 29,72. Замовлення № 14/1. Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. —
Рівне: РДГУ, 2002. — 207 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 3.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378 ББК 74.20